

ства становлення личности ученика, способного к житнетворчеству и обоснована целесообразность ее применения. Раскрыты этапы реализации данной технологии и представлены некоторые компоненты учебно-методического обеспечения процесса внедрения проективно-рефлексивной технологии в образовательный процесс, среди которых особенно выделяется самоаналитическая деятельность ученика, которая осуществляется по определенному алгоритму. Определены критерии и показатели эффективности внедрения обогащенной проективно-рефлексивной технологии в соответствии со знаниями учениками типов уроков, форм и методов работы, видов контроля, умение находить главное и устанавливать взаимосвязи между элементами темы, владение рациональными способами усвоения материала и т.д.

Ключевые слова: житнетворчество, способность к житнетворчеству, рефлексия, проективно-рефлексивная технология обучения.

Kazannikova O.V. The projectively-reflective technology of education as a means of making up of personality who is capable of life-creation

This paper considers the problem of creating a modern educational environment in which the pupil is brought up as the creator and designer of his or her life. It is analyzed the concept of life-creation that is used actively in psychological and educational science of our country. It is defined the complications and peculiarities of the system interaction process of internal mechanisms of the person creative activity and the external circumstances which identified the reflexive mechanisms of consistent personality development and the life-creation educational space. It is actualized the problem of projectively-reflective learning technologies application for the development of vital competence of students of educational and rehabilitation center. The content of the projectively-reflective learning technology as a means of making up of individual of student who is capable of life-creation is revealed and the reasonability of its application is grounded. It is revealed the stages of this technology implementation and it is presented some components of teaching and methodological support of the implementation of projectively-reflective technology in the educational process, including highlights self-analytic activity of a student that is carried on a certain algorithm. The criteria and effectiveness indicators of introducing of enriched projectively-reflective technology according to students' knowledge of lessons' types, the works forms and methods, types of controls, the ability to find the most important and to link between elements of the theme, the possession of rational way of mastering of the subject etc. are determined.

Keywords: life-creation, to be capable of life-creation, reflection, projectively-reflective learning technology.

Стаття надійшла до редакції 4.12.2013 р.
Статтю прийнято до друку 11.12.2013 р.
Рецензент: доктор педагогічних наук, професор
Павленко А.І.

УДК : 378

**ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ
ДО СУБ'ЄКТ-СУБ'ЄКТНОГО УПРАВЛІННЯ ПЕДАГОГІЧНИМ ПРОЦЕСОМ**

Кожевникова А.В.

Актуальність дослідження. Сьогоднішні зміни в освіті вимагають відповідних змін у професійній підготовці вчителя, як конкурентоспроможного фахівця, що обумовлює потребу розробки нових технологій роботи зі студентами у вищих педагогічних закладах та обґрунтуванні педагогічних умов формування готовності майбутніх вчителів до суб'єкт-суб'єктного управління педагогічним процесом. Запорукою успіху та впевненості майбутнього педагога в професійній діяльності є підготовка студен-

та, його творчий потенціал, вміння швидко адаптуватися у ситуаціях, що змінюються – тобто перехід на новий рівень управління педагогічним процесом.

Аналіз наукової філософської, психолого-педагогічної літератури засвідчив наявність широкого кола досліджень, в яких розкрито проблему підвищення рівня підготовки майбутніх вчителів – А. Алексюка, В. Андрущенко, В. Бондаря, В. Галузинського, М. Євтуха, І. Зязюна, А. Капської, Н. Нічкало, Є. Павлютенкова, О. Падалки, М. Сметанського та інших, а наукові дослідження М. Віленського, Н. Кузьміної, В. Сластьоніна вказують, що результатом цілеспрямованого процесу підготовки є готовність майбутніх фахівців до професійної діяльності. Однак питання підготовки вчителів до суб'єкт-суб'єктного управління педагогічним процесом не було предметом спеціального педагогічного дослідження.

Мета статті: розкрити специфіку впливу педагогічних умов готовності до суб'єкт-суб'єктного управління на процес формування професійної підготовки майбутніх вчителів.

Виклад основного матеріалу. Проблема формування готовності майбутнього вчителя до суб'єкт-суб'єктного управління педагогічним процесом є актуальною в психолого-педагогічній науці та практиці розглядається як складова перспектив становлення національної концепції освіти, що передбачає основною метою професійного розвитку особистості.

У нашому дослідженні ми виходили з того, що готовність майбутнього вчителя до суб'єкт-суб'єктного управління педагогічним процесом – це багатокомпонентний процес, що передбачає: по-перше, певний рівень розвитку особистісних властивостей і якостей майбутнього вчителя; по-друге, систему знань, умінь, навичок і способів педагогічної діяльності, одним із яких є суб'єкт-суб'єктне управління. Отже, специфіка формування готовності майбутніх вчителів до суб'єкт-суб'єктного управління педагогічним процесом включає такі компоненти:

1. Мотиваційно-ціннісний, що сприяє позитивному ставленню не тільки до обраного виду професійної діяльності, але й до суб'єкт-суб'єктного управління педагогічним процесом; орієнтує майбутніх учителів на здійснення суб'єкт-суб'єктного управління педагогічним процесом (забезпечує вироблення, підсилення, зміцнення всієї сукупності моральних принципів, норм, переконань, свідомості, ідеалів); мотивує студента в професійно спрямованому контексті, має значний вплив під час підготовки майбутнього фахівця; передбачає потребу в успішному виконанні педагогічних завдань, забезпечує усвідомлення й творче сприйняття студентом професійно-управлінської діяльності, оскільки цей компонент є провідним чинником його подальшої самореалізації та професійного зростання. Саме тому мотиви та цінності є елементами мотиваційно-ціннісного компонента готовності майбутніх учителів до суб'єкт-суб'єктного управління і похідними для інших компонентів зазначеної готовності. Мотивація розглядається як стан особистості, завдяки якому здійснюється регуляція діяльності суб'єкта педагогічного процесу.

2. Когнітивний, що передбачає оволодіння певною науково обґрунтованою та професійно доцільною системою знань, що слугуватиме міцним фундаментом для розвитку практичних умінь і навичок, необхідних для виконання майбутньої професійної діяльності, з урахуванням специфіки суб'єкт-суб'єктного управління педагогічним процесом;

3. Операційно-діяльнісний, що охоплює комплекс умінь і навичок із застосуванням суб'єкт-суб'єктних управлінських технологій у структурі власної професійної діяльності під час педагогічної практики; сприяє вдосконаленню у фахівців управлінської компетентності щодо організації та реалізації педагогічної діяльності (професійні вміння й навички, педагогічні здібності, педагогічне мислення, професійна спрямованість уваги, сприйняття, уяви), організації суб'єкт-суб'єктного управління педагогічним процесом;

4. Рефлексивно-оцінний, що свідчить про сформованість умінь адекватно оцінювати свої професійні здібності, здійснювати самоаналіз професійної діяльності під час суб'єкт-суб'єктного управління; забезпечує оцінку студентом самого себе, своїх якостей, можливостей, становища серед інших людей і їх ставлення до себе, що свід-

чить про вимогливість студента до себе, його самокритичність, ставлення до життєвих успіхів і невдач, наявність чи відсутність життєвих перспектив. Реалізується цей компонент через такі рефлексивні процеси, як саморозуміння й розуміння іншого, самооцінювання й оцінювання іншого, самоінтерпретацію й інтерпретацію іншого.

Доцільно визначити, що формування готовності майбутніх педагогів до суб'єкт-суб'єктного управління педагогічним процесом є не стихійним, а педагогічно керованим, динамічним, складним процесом, ефективно протікання якого багато в чому визначається тим, наскільки систематичною є педагогічні умови, спрямовані на розвиток складових цього особистісного утворення.

Розглянемо докладніше точки зору авторів, роботи яких виконані щодо трактування понять «умова» та «педагогічні умови».

У «Сучасному тлумачному словнику» термін «умова» характеризується «як необхідна обставина, що уможливорює здійснення, утворення чогось або сприяє чомусь» [7, с. 878].

У філософському розумінні умова визначається як фактор, тобто рушійна сила, причина будь-якого процесу [8]. Отже, успішність будь-якого процесу залежить, насамперед, від умов, в яких він відбувається. Для нас важливим є саме процес підготовки майбутніх фахівців та вплив педагогічних умов на його ефективність.

Розглянемо докладніше точки зору авторів, роботи яких виконані щодо трактування сутності поняття «педагогічні умови».

І. Аксаріна зазначає, що до педагогічних умов можна віднести ті, які свідомо створюються в освітньому процесі та повинні забезпечувати найбільш ефективно протікання цього процесу [1, с. 12].

Психологи визначають поняття «педагогічна умова» як певну обставину чи обстановку, яка впливає (прискорює чи гальмує) на формування та розвиток педагогічних явищ, процесів, систем, якостей особистості [5, с. 97].

Ми погоджуємося із Ю. Бабанським, що «ефективність педагогічного процесу закономірно залежить від умов, у яких він проходить» [2, с. 78].

Проблема педагогічних умов у процесі підготовки фахівців були розкриті в дослідженнях М. Дьяченко, Л. Кандилович, В. Пономаренко, які виділяють такі педагогічні умови: мотивацію, оцінку та самооцінку результатів своєї діяльності, прогнозування результатів, уміння визначити свій рівень сформованості готовності, розглядаються обставини діяльності, зміст та завдання [4, с. 35].

В. Стасюк визначає педагогічні умови як обставини, від яких залежить та в яких відбувається цілісний педагогічний процес професійної підготовки фахівців [6, с. 98].

Під «педагогічними умовами» розуміють:

- обставини процесу навчання, що забезпечують досягнення поставлених цілей, середовище, в якому виникають, існують і розвиваються педагогічні умови [3, с. 46];

- такі обставини процесу навчання, в яких, по-перше, враховано наявні умови навчання; по-друге, передбачено способи перетворення даних умов у напрямі цілей навчання; по-третє, відібрано та використано елементи змісту, методи й організаційні форми навчання з урахуванням принципів оптимізації;

- стимуляція пізнавальних інтересів через зміст навчального матеріалу, зміна організації та характеру процесу пізнавальної діяльності, а також зміна відносин між учасниками освітнього процесу;

- сукупність заходів, що дозволяють досягти найкращих результатів (Ю. Бабанський, І. Зверев, В. Краєвський, І. Лернер);

- сукупність заходів, що спрямовані на поетапне моделювання та ефективно функціонування підготовки вчителів до керування навчально-виховним процесом, котрий забезпечує формування в учнів рівня готовності до позитивної взаємодії, що в свою чергу забезпечує культуру міжособистісних взаємин [1, 2, 3, 6].

Як видно із зазначеного раніше, науковці по-різному трактують поняття «педагогічні умови», розглядаючи їх як: характеристику педагогічного середовища; обставини, необхідні для перебігу педагогічного процесу; фактори, шляхи, напрями педагогічного процесу; уявні результати педагогічного процесу; форми, методи, педагогічні прийоми.

Доцільно відзначити, що педагогічними умовами є обставини, які сприяють розвитку чи гальмуванню педагогічного процесу, їх визначають як комплекс засобів для ефективного здійснення процесу формування готовності майбутніх вчителів до суб'єкт-суб'єктного управління педагогічним процесом.

Отже, під педагогічними умовами ми розуміємо обставини освітнього процесу, які є результатом цілеспрямованого відбору, конструювання та застосування елементів змісту, методів, а також організаційних форм навчання для досягнення мети професійної підготовки майбутніх вчителів. Доцільно зазначити, що правильно підготовлені та реалізовані педагогічні умови сприяють ефективнішим результатам.

Як переконуємося, умовою ефективності й результативності процесу формування готовності майбутнього вчителя є освітнє середовище. У сучасних дослідженнях «освітнє середовище» розглядається з позицій системного підходу як об'єкт освітньої системи у зв'язку з загальними та спеціальними завданнями її розвитку й виражається в цілісності спеціально організованих педагогічних умов розвитку особистості; як структурована система педагогічних чинників, що забезпечують зустріч, взаємодію, осмислення та пізнання (освоєння) особистістю у процесі її розвитку та становлення спеціально організованого педагогічного середовища; як місце, де перетинається діяльність усіх учасників освітнього процесу, у якій активізується й використовується їх творчий потенціал.

А об'єктом цієї системи підготовки є студент, який водночас стає і суб'єктом, що бере активну участь у реалізації програми формування готовності до суб'єкт-суб'єктного управління педагогічним процесом. Такий суб'єкт здійснює цілепокладання в педагогічній діяльності (в умовах навчальних курсів, семінарів, спецкурсів, під час педагогічної практики) і перетворення, реалізуючи ту або іншу систему заходів педагогічного впливу. Отже, особистість студента – майбутнього педагога – є «результатом» усіх педагогічних перетворень у ході підготовки до суб'єкт-суб'єктного управління педагогічним процесом.

Висновки. Таким чином, система підготовки майбутніх учителів до суб'єкт-суб'єктного управління педагогічним процесом будується на закономірностях педагогічного процесу й передбачає створення оптимальних педагогічних умов, найважливішими з яких є:

- орієнтація цілей і мотивів професійної діяльності майбутніх вчителів до здійснення суб'єкт-суб'єктного управління педагогічним процесом;
- оновлення змісту професійних знань умінь та навичок щодо сутності та організації суб'єкт-суб'єктного управління педагогічним процесом;
- створення освітнього середовища в умовах вищого навчального закладу, побудованого на засадах суб'єкт-суб'єктної взаємодії;
- наповнення практичної підготовки майбутніх вчителів теорією та практикою суб'єкт-суб'єктного управління педагогічним процесом.

Представлений комплекс педагогічних умов формування готовності до суб'єкт-суб'єктного управління педагогічним процесом є саме тими ключовими обставинами, що сприяють ефективній підготовці кожного майбутнього вчителя до реалізації цього виду діяльності.

Перспективи подальших досліджень полягають у розробці моделі формування готовності майбутніх вчителів до суб'єкт-суб'єктного управління педагогічним процесом.

Література

1. Аксарина **И.Ю.** Педагогические условия адаптации выпускников школ на этапе перехода от общего к высшему профессиональному образованию: Автореф. дис. на соискание научн. степени канд. пед. наук: спец. 13.00.01 / И.Ю. Аксарина; Курганский гос. ун-т. – М., 2006. – 19 с. 2. **Бабанский Ю.К.** Оптимизация учебно-воспитательного процесса / Бабанский Ю.К. – М.: Просвещение, 1982. – 192 с. 3. **Гершунський Б.С.** Комп'ютеризація у галузі освіти: проблеми та перспективи / Б.С. Гершунський – М.: Педагогіка, 1997. – 204 с. 4. **Дьяченко М.И., Кандыбович Л.А., Пономаренко В.А.** Готовность к деятельности в напряженных ситуациях. Психологический аспект / М.И. Дьяченко, Л.А. Кандыбович, В.А. Пономаренко. – Минск: Университетское, 1985. – 206 с. 5. **Краткий психологический словарь** / Сост. Л.А. Кар-

пенко; под ред. А.В. Петровского, М.Г. Ярошевского. – Ростов н/Д: Феникс, 1998. – 512 с. **6. Стасюк В.Д.** Особистісно орієнтовані відносини як педагогічна умова вдосконалення професійної підготовки / Стасюк В.Д. / Матеріали міжвузівської науково-практичної конференції «Шляхи удосконалення підготовки військових фахівців та формування професійних якостей». – Одеса: Одеський Ордену Леніна інститут сухопутних військ. – 2003. – 107 с. **7. Сучасний тлумачний словник української мови:** 65 000 слів / За заг. ред. д-ра. філолог. наук, проф. В.В. Дубічинського. – Х.: ВД «ШКОЛА», 2006. – 1008 с. **8. Філософський енциклопедичний словник /** Голова редкол. В.І. Шинкарук. – К.: Абрис, 2002. – 742 с.

References

1. Aksarina I.Ju. Pedagogicheskie uslovija adaptacii vypusknikov shkol na jetape perehoda ot obshhego k vysshemu professional'nomu obrazovaniju: Avtoref. dis. na soiskanie nauchn. stepeni kand. ped. nauk: spec. 13.00.01 / I.Ju. Aksarina; Kurganskij gos. un-t. – M., 2006. – 19 s. **2. Babanskij Ju.K.** Optimizacija uchebno-vospitatel'nogo processa / Babanskij Ju.K. – M.: Prosveshhenie, 1982. – 192 s. **3. Gershuns'kyj B.S.** Komp'juteryzacija u galuzi osvity: problemy ta perspektyvy / B.S. Gershuns'kyj – M.: Pedagogika, 1997. – 204 s. **4. D'jachenko M.I., Kandybovich L.A., Ponomarenko V.A.** Gotovnost' k dejatel'nosti v naprjazhennyh situacijah. Psihologicheskij aspekt / M.I. D'jachenko, L.A. Kandybovich, V.A. Ponomarenko. – Minsk: Universitetskoe, 1985. – 206 s. **5. Kratkij psihologicheskij slovar' /** Sost. L.A. Karpenko; pod red. A.V. Petrovskogo, M.G. Jaroshevskogo. – Ростов н/Д: Феникс, 1998. – 512 с. **6. Stasjuk V.D.** Osobystisno orijentovani vidnosyny jak pedagogichna umova vdoskonalennja profesijnoi' pidgotovky / Stasjuk V.D. / Materialy mizhvuziv's'koi' naukovo-praktychnoi' konferencii' «Shljahy udoskonalennja pidgotovky vijs'kovyh fahivciv ta formuvannja profesijnih jakostej». – Одеса: Одеський Ордену Леніна інститут сухопутних військ. – 2003. – 107 с. **7. Suchasnyj tлумачnyj slovnyk ukrai'ns'koi' movy:** 65 000 sliv / Za zag. red. d-ra. filolog. nauk, prof. V.V. Dubichyn's'kogo. – Х.: ВД «ШКОЛА», 2006. – 1008 с. **8. Filosofs'kyj encyklopedychnyj slovnyk /** Golova redkol. V.I. Shynkaruk. – К.: Абрис, 2002. – 742 с.

Кожевникова А.В. Педагогічні умови готовності майбутніх вчителів до суб'єкт-суб'єктного управління педагогічним процесом

У статті досліджено проблему формування готовності майбутніх вчителів до суб'єкт-суб'єктного керування педагогічним процесом. На основі аналізу філософської, психологічної та педагогічної літератури виділено та обґрунтовано педагогічні умови формування готовності педагогічних фахівців до суб'єкт-суб'єктного управління педагогічним процесом, які впливають на розвиток особистості майбутнього вчителя під час підготовки.

Сьогоднішні зміни в освіті вимагають відповідних змін у професійній підготовці вчителя як конкурентоспроможного фахівця, що обумовлює потребу розробки нових технологій роботи зі студентами у вищих педагогічних закладах та обґрунтуванні педагогічних умов формування готовності майбутніх вчителів до суб'єкт-суб'єктного управління педагогічним процесом. Запорукою успіху та впевненості майбутнього педагога в професійній діяльності є підготовка студента, його творчий потенціал, вміння швидко адаптуватися у ситуаціях, що змінюються, – тобто перехід на новий рівень управління педагогічним процесом. Проблема формування готовності майбутнього вчителя до суб'єкт-суб'єктне управління педагогічним процесом є актуальною в психолого-педагогічній науці та практиці як складова перспектив становлення національної концепції освіти, що передбачено основною метою професійного розвитку особистості.

***Ключові слова:** умови, педагогічні умови, педагогічний процес, готовність, суб'єкт-суб'єктне управління.*

Кожевникова А.В. Педагогические условия готовности будущих учителей к субъект-субъектному управлению педагогическим процессом

В статье исследована проблема формирования готовности будущих учителей к субъект-субъектному управлению педагогическим процессом. На основе анализа философской, психологической и педагогической литературы выделены и обоснованы педагогические условия формирования готовности педагогических специалистов к субъект-субъектному управлению педагогическим процессом, влияющие на развитие личности будущего учителя при подготовке. Сегодняшние изменения в образовании требуют соответствующих изменений в профессиональной подготовке учителя как конкурентоспособного специалиста, обус-

ловливає необхідність розробки нових технологій роботи со студентами в вищих педагогічних заведеннях і обґрунтуванні педагогічних умов формувати готовності майбутніх учителів до суб'єкт-суб'єктного управління педагогічним процесом. Залогом успіху і впевненості майбутнього педагога в професійній діяльності є підготовка студента, його творчий потенціал, вміння швидко адаптуватися в змінюючих ситуаціях – то є перехід на новий рівень управління педагогічним процесом. Проблема формувати готовності майбутнього учителя до суб'єкт-суб'єктного управління педагогічним процесом є актуальною в психолого-педагогічній науці і практиці як складова перспектив становлення національної концепції освіти, передбачає основною метою професійне розвиток особистості.

Ключові слова: умови, педагогічні умови, педагогічний процес, підготовка, суб'єкт-суб'єктне управління.

Kozhevnikova A. The subject-subject management as an innovative technology in the educational process of Pedagogical University

The article presents an analysis of the results of research as for the specific subject-subject management educational and training process in Pedagogical University, which affects the development of future teachers during training. Today's changes in education require corresponding changes in the training of teachers as a competitive specialist that's necessitates the development of new techniques for working with students in higher educational institutions and justification pedagogical conditions of the formation readiness of the future teachers for subject-subject teaching process management. Success and confidence in the future teacher in the professional activity is to prepare the student, his creativity, the ability to adapt quickly to changing situations – that is a new level of management in the pedagogical process. The problem of formation of readiness of the future teacher to subject-subject teaching process management is an actual in psychological-pedagogical science and practice as part of the national prospects for the formation of the concept of education, provides the main purpose of the professional development of the individual.

Key words: technology, educational technology, technology education, innovative educational technology, innovative technology, subject-subject management.

Стаття надійшла до редакції 1.11.2013 р.

Статтю прийнято до друку 8.11.2013 р.

Рецензент: доктор педагогічних наук, професор
Максимов О.С.

УДК : 373.1:371.8

**ТЕОРЕТИКО-ПРАКТИЧНІ ЗАСАДИ РОЗРОБКИ ТА
ВПРОВАДЖЕННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПРОЕКТІВ В УМОВАХ
НАВЧАЛЬНО-РЕАБІЛІТАЦІЙНОГО ЦЕНТРУ**

Кудінова М.С.

Постановка проблеми. Компетентнісний підхід в освіті – це відповідь на вимоги часу. Динамічні зміни життя, постійне оновлення інформації зумовлюють потребу у членах суспільства – фахівцях, які здатні оперативно адаптуватися, навчатися та розвиватися протягом життя.

Провідні освітні документи визначають компетентнісний підхід пріоритетом розвитку сучасної вітчизняної системи освіти. Концепція середньої загальноосвітньої школи, критерії оцінювання навчальних досягнень учнів у системі загальної середньої освіти, Державний стандарт базової та повної загальної середньої освіти, концепція профільного навчання у старшій школі та інші базові освітні документи ґрунтуються на компетентнісній стратегії [12].